Győrffy Sándor

Assemblage Párkányban, avagy a Homolya-féle dada

Peter Brook, a neves angol színházi szakember ismert mondása szerint a színházi előadás három résztvevője a színész, a néző és az üres tér. Képzőművészetre vonatkoztatva ezt úgy mondhatnám, a kiállítás három résztvevője a képzőművész, a látogató és a művekkel teli tér. Az analógia persze kissé sántít. Hiszen egy színházi előadáson maga az előadás teszi élővé az addig halott teret. Mégpedig nemcsak térben, hanem időben is. Az idő pedig, mint tudjuk, nem statikus. Ugyanakkor egy kiállítás általában megállítja az időt, hiszen nyitástól zárásig ugyanaz történik, mozdulatlanok a művek (kivéve videoművek, mozgó szobrok stb.). Természetesen nem véletlenül idéztem az angol mestert, ugyanis a legfontosabb az üres tér mozgással, beszéddel, zenével és a mi esetünkben szobrokkal, kollázsokkal való megtöltésének a minősége.

Az autonóm mű önmagában hordozza saját értelmezését és üzenetét, ezzel cáfolja egyszerű tárgyként felfogható létét. Ugyanis számtalan olvasata létezhet, amely azt bizonyítja, hogy elsősorban nem tárgyi, hanem egyrészt üzeneti, másrészt a vele kapcsolatba kerülőkkel való viszonyi léte az, ami miatt műnek neveztetik.

Előfordulhat, hogy éppen az első látásra nehezen értelmezhetőnek tűnő tárja fel előttünk legrészletesebben valaminek, például egy kollázsműnek az értelmét és üzenetét. Mégis, gyakran felmerül a mű értelmének a kérdése. A művek értelmüket ugyanis legalább annyira elrejtik, mint amennyire megmutatják, de ugyanakkor annak megismertetésére is igényük van. Mitől függ, hogy az első látásra értelmetlennek tűnő mű mégis megszólít bennünket, értelmessé kezd válni számunkra? Talán attól, hogy szeretettel és kíváncsian közelítünk hozzá, kérdéseket teszünk fel neki. De ez csak akkor következik be, ha előtte meghalljuk az ő kérdéseit, megvárjuk kezdeményezését. Ekkor alakulhat ki egy olyan párbeszéd, ami rávezet bennünket egymás megértésére. A valódi beszélgetésnek ugyanis kérdés-válasz struktúrája van, tehát egy mű értelme megismerésének feltétele, hogy hagyjuk magunkat vezetni általa.

Homolya Gábor: Jägermeister

Elterjedt gyakorlat, hogy a műveket elemezni kell.

Az a mű (most kizárólag a statikus művekről beszélek), amely folyamatosan zárt egységben mutatkozik meg, vagyis változás nélkül azonos önmagával, viszonylag könnyen elemzés tárgya lehet. Induljunk ki abból, hogy elsősorban maguknak a műveknek van igényük az elemzésekre, de mint fentebb utaltunk rá, csak valódi együttműködés esetében nyílnak meg számunkra. Amennyiben ez érvényesül, akkor az elemző kérdése nem az kell legyen, hogy mi ez a műalkotás, mit akar jelenteni, hanem ez: mit mond nekem, sőt továbbmegyek: mit kérdez tőlem. Ha megértjük kérdését, és arra választ tudunk adni, nincs szükség részünkről további elemző kérdésekre, hiszen válaszunkban benne foglaltatik világlátásunk és világértésünk. Más szóval, a mű kérdésére adott válaszunk nem más, mint önnön létünk egy szegmense. Minden mű más-más kérdéseket vet fel, amelyekre mi is más-más válaszokat adunk. Ugyanakkor azt is látnunk kell, hogy a mi emberi, személyes különbözőségünkből fakadóan különbözőképpen látjuk és érezzük ugyanazt a művet, soha nem teszünk fel azonos kérdéseket, tehát a mű is mindannyiunkhoz különbözőképpen viszonyul. Vagyis a művek velünk szembeni „tapasztalatukban” igen sokszínűek, mondhatni önnön létünk tapasztalatait modellálják. Létmódjuk ily módon a pluralitás, ami látszólag ellentmond statikus voltuknak, de ne felejtsük, ez a többféle lét nem fizikai, hanem szellemi térben van jelen. Nekünk pedig a szellem és a beleérzés segítségével úgy kell közelítenünk ezekhez a különös lényekhez, hogy közben megmaradjunk önnön létünk „világátlépő” igyekezetén belül.

Az alkotó szellem folyamatosan a végtelenre, annak elérésére vágyakozik, holott tudhatná, a végtelen nem elérhető, nem birtokolható. Melyek azok a kifejezésmódok, amelyek alkalmasak az abszolútum kifejezésének kísérletére? Ilyen például az allegória, amely elvont fogalmaknak, avagy létrehozott tárgyegyütteseknek, jelesül képeknek, szobroknak egy újabb, rejtett értelmezést ad.

Hasonlóképpen, az irónia is alkalmas arra, hogy szabálytalan formája és általánosan elfogadott közlési szokásoknak, kánonoknak elhagyása, semmibevétele révén egyszerre tagadás és igenlés, azaz az al-

kotás processzusával közelítsen az illuzórikus végtelen felé. Ezért a paradox, mint fogalom egyfajta megnyilvánulási formái az itt látható két- és háromdimenziós művek, szobrok, kollázsok és egyéb nehezen behatárolható technikájú alkotások. Homolya Gábor az általánosan és legtöbbünk által rendszeresen használt képzőművészeti alkotómódszerek stílusjegyeit átlépő fantáziájának köszönhetően kibővíti a vizuálisan közölhető mondandók határait. Akár önparódiáknak is nevezhetnénk e műveket, hiszen alkotójuk jól tudja – mint fentebb utaltam rá –, hogy az abszolútum elérhetetlen, éppen ezért megpróbálja műveiben jelentéktelenné tenni azt, másfelől végtelen tisztelettel közelít hozzá, mint szükségszerű ideához. Szkepticizmusa tehát viszonylagos. Alkotásai többnyire sokrétű technikával létrehozott paródiák, provokatív, ironikus hangvételű művek. Esztétikailag ötvözi a múlt értékeit a jelen hozadékaival, a „magas művészetet" a populáris eszközökkel.

Homolya Gábor: Dózsa

Visszautalva korábbi megfogalmazásomra, megpróbálok önnön létem világ-átlépő igyekezetén belül maradva, ha nem is elemezni, de legalább körülírni néhány jelenlévő alkotást. Először is próbáljuk megfejteni a kiállítás címét: Assemblages III.

A Wikipédia szerint: „Az assemblage, vagy újrealizmus a 20. századi vizuális művészeti irányzatok, mint például a pop-art vagy a dadaizmus jellegzetes műfaja. A különféle tárgyak egymáshoz illesztéséből, összerakásából, halmozásából létrehozott háromdimenziós műalkotás, hasonlítható a kollázshoz, de attól eltérően térbeli kompozíció. (...) A dadaizmus és a szürrealizmus után tért hódító assemblage művészet 1960 körül a pop-art, majd az olasz arte povera közvetítésével terjedt." Majd felsorolja a műfaj kezdeti nagyjait: Picasso, aki kitalálta a technikáját, Dubuffet, aki először nevezte műveit assemlagenak, Duchamp, aki kiteljesítette, Rauschenberg, Spoerri vagy az itt látható művekhez technikailag legközelebb álló Louis Hirshman. Homolya Gábor jelen kiállításának bemutatását kezdjük a Dózsa cíművel. Gyerekkorunk olvasmányaitól kezdve mindig is Dózsa Györgyöt és paraszti hadi népét juttatja eszünkbe a kiegyenesített kasza. E művön a tüzes vaskoronából felcsapó lángnyelvek között, azok ellentéteként uralja környezetét.

A tavalyi, 2017-es esztendőben ünnepeltük a (lutheri) reformáció 500 éves, valamint Arany János születésének 200. évfordulóját is.

Homolya Gábor sajátos módját választotta a nagy vallásújító előtti tisztelgésnek, a legismertebb, idősebb Lucas Cranach által festett portré modern változatának írógépbillentyűkből való összeállításával. Ily módon értelmezve a re-formáció, vagyis újraalakítás gondolatának gyakorlati szimbolikáját Reformáció 500 – Luther című művén. Az assemblage és a kollázs nehezen választható el egymástól. Ennek jelenlévő kiváló példája az Arany János-sorozat, amelynek Gábor az Aranymetszés címet adta. A négyrészes mű első lapján látható maga a „Bajusz-áldással tetézett" költő grafikusan, aranymetszéssel szabdalt, az ideillő verssel összeillesztett portréja. A második lap címe: Aránymetszés. A teljességet szimbolizáló körbe illesztett ötágú csillagban ismét verstöredékek, körülötte a költő neve. Miért Aránymetszés? A pentagramma arányai az aranymetszés szabályai szerint értelmezhetőek. Például a középen megrajzolható alakzat maga is szabályos ötszög,

Homolya Gábor: Papsajt

amely a csúcsok által összekötött ötszöghöz az aranymetszés szabályai szerint arányik. Szimbolikájának magyarázata számtalan változatban él: az emberi test az aranymetszés szabályai szerint, a női és férfi princípium egysége, az öt érzék, az öt bolygó, az öt őselem, de a betlehemi csillag, illetve a hajnalcsillag, ilyen értelemben Krisztus jelképe is. A harmadik mű a Családi kör négyszögesítése. A lehetetlenre adott örök kérdés-válasz, hiszen tudjuk, a körbe rajzolt négyzet területe kisebb, a köré rajzolté pedig nagyobb, mint a kör területe, ahogy ezt az ismert Leonardo-idézet is illusztrálja. A Családi kör azért olvasható, a körbe körbeírva. „Jobb ízű a falat, ha mindnyájan esznek", és ha Piros Arannyal ízesítik – teszi hozzá Homolya Gábor. A negyedik kollázs az Időeltolódás. A Nemzeti Múzeum bejárati oszlopsora feletti, az aranymetszés szabályai szerint épített timpanonba berajzolható Fibonacci-spirál megközelíti az arany spirált (Gábornál természetesen Arany spirál), amelynek grafikus rajzolata fellelhető mind a mikro-, mind a makrokozmoszban, galaxisokban, csigaházban, virágszirmokban, számtalan természeti képződményben. Az évfordulót ünnepelendő, felújítás végett (szellemi tunyaságunkra is ráférne egy Arany-felújítás) elszállított szoborcsoport, Stróbl Alajos zseniális alkotása hűlt helyén a mester arany sziluettje, Piroska és Toldi helyén pedig a trilógiából vett idézetek.

Homolya Gábor:
Zongóra – Bartók: Mikrokozmosz

A fentebb már említett szent–profán ellentétpár ironikus, de hit és a hit iránti tisztelet ösvényéről nem letérő térbeli illusztrációinak nevezhetnénk a Golgota, a Szárnyas zsoltár, Az Ige textté lett, a Papsajt, a Templom egere és a Szanticskai pléhkrisztus című alkotásokat.

A többrétegű szimbolikát használó tárgyegyüttes keresztet formázó részei a két dugóhúzó, illetve a fafúró, ez utóbbi utalás a Megváltó földi életére. Az átszögezett ácsceruza már a megváltás processzusának, az átszegezett testnek a jele. A két másik test is hiányzik, de kereszt-jelük utal a borra, ami Krisztus vérévé változik át az eucharisztia liturgiája alkalmából. „Aki (...) issza az én véremet, bennem marad, és én őbenne" (Jn 6,56).

A Szárnyas zsoltár valódi tárháza, raktára, múzeuma és bemutatótere a keresztény ikonográfia attribútumainak. A műegyüttes középső, fő tagja, mint az ábrázolandó bibliai történet központi eleme, felsorolja a legfontosabb motívumokat: szárnyas kereszt, az Urat dicsőítő énekeskönyv, az Isten szeme, ellenpontként a kártya, az ördög bibliája. A bal oldal maga a pokol, kisördög villával, bukott angyal fekete tolla, ördögital, lángnyelvek. Ellenben a jobb oldal a mennyország: szikla, vagyis Péter (tu es Petrus) a hozzá tartozó, lent még rozsdás, de fent már ragyogó kulcsokkal (Néked adom a mennyek országának kulcsait... Mt 16,19), puttók, kalászok, aratás ideje (...mert a maga idejében aratunk... Gal 6,9).

A Papsajt és a Templom egere viszonylag egyszerű és közérthető szójáték. Viszont Az Ige textté lett című szintén szójáték-volta ellenére mélyebb üzenetet hordoz. A keresztfára szegezett Megváltó, vagyis az emberi testet öltött Ige helyén felszögezett írásjeleket látunk, amelynek olvasata az Úr ismert önkijelentése: Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet (Jn 14,6). (Hozzáteszem a folytatást: Senki sem mehet az Atyához, csakis énáltalam. Ha ismernétek engem, ismernétek az én Atyámat.)

A Szanticskai pléhkrisztus mind anyagát, mind megformálását tekintve erősen különbözik a többi kiállított műtől.

Homolya Gábor a József Attilára való emlékezésnek szenteli a Visz a vonat, megyek utánad...

Homolya Gábor: Schumacher

című három részből összeállított „vonat-kompozíciót”. A vasaló, a súrolókefe és a szappan a költő szüleire utal. (Anyám volt, apró, korán meghalt, / mert a mosónők korán halnak, / a cipeléstől reszket lábuk / és fejük fáj a vasalástól – Anyám; Megszült Pőcze Borcsa, / kit megettek a fenék, / gyomrát, hasát sorba, / százláb súroló kefék. – Nemzett József Áron). Az itt látható szappan neve viszont Flóra, így édesanyja mellett a beteljesületlen szerelemre is utal. Ugyan sokak szerint Márton Márta ihlette a világirodalom egyik legszebb versét, az Ódát, mások szerint viszont Kozmutza Flóra. E Homolya-mű inkább ez utóbbira utal. A vers befejező sorai: Visz a vonat, megyek utánad, / talán ma még meg is talállak, / talán kihűl e lángoló arc, / talán csendesen meg is szólalsz: // Csobog a langyos víz, fürödj meg! / Ime a kendő, törülközz meg! / Sül a hús, enyhítse étvágyad! / Ahol én fekszem, az az ágyad.

Homolya Gábor: Parnasszus

Homolya Gábornak nagy vitája lehet ezzel a megfoghatatlan, absztrahálatlan negyedik dimenzióként definiált létmeghatározóval, amit egyszerűen csak időnek nevezünk. Merthogy műtárgyainak gyakori és fontos alkotóeleme az időmérés emberi találmánya, az óra, illetve annak alkatrészei. Külön csoportot képeznek azok a művek, amelyekbe működő, „járó” órákat épített be a leleményes mester. Elsőként említem a legfurcsábbat: 24. óra. Talán az elszállt időt reprezentálják a repülők és a 24 óra alatt körbejáró toll-mutatók (délben dél felé mutat a tollhegy), a széttört időt az óraalkatrészek. Ugyancsak a tiszteletadás és irónia határán mozog a Zongóra, alcíme Él a Bartók – Mikrokozmosz. Természetesen ebben a Homolya-féle „kis világ”-ban ott látható, olvasható az eredeti, Bartók-féle Mikrokozmosz is.

Homolya Gábor: DADA-szappan

Az irónia mellett a humor jellemzi Homolya Gábor műveit. Jó példája ennek a Parnasszus című. A görög hegy, amelyen a múzsák laknak, a költészet szimbolikus helye, amelynek eléréséhez segít Pegazus, a szárnyas ló. A sakktábla négy lovának fejlődése (a mű felirata szerint: evolution) azonban gondban lehet, hiszen rég elhagyta a rozsdás patkót. Ami a Szamárlétra alsó fokán landolt, hogy feljebb kapaszkodva különös, de egyre ismerősebb metamorfózison essen át: Trabanttól Volkswagenig, munkáskesztyűtől bankkártyáig, karórától aranykeretes szemüvegig. Hasonló humorral átszőtt karakterű, nomen est omen-műveknek is nevezhetnénk a Blue-blues, a Parapletrix és a Hang-száll címűeket.

A humor némileg sötétebb oldaláról közelíthetnénk – életünk történelmi tapasztalatával a hátunk mögött – a mai napon, november hetedikén különösen aktuális két mű felé. A közelmúltbéli két emblematikus kéziszerszám, a sarló és a kalapács így egybeforrt alakjában már valóban csak groteszk emlékeztetője ifjúkorunk valóságának. A másik, a Szmena 8 nevű, valahai mindannyiunk első fényképezőgépére való kedves visszaemlékezésünket felvillantó mű szögektől vérző sarlója, kalapácsa már felteheti a kérdést, kinek a szeme figyel az objektív mögött, 34 évvel 1984 után.

Még néhány, a fenti kategóriába tartozó, technikai értelemben egységet képező, és minden más művektől karakterisztikusan különböző, tehát könnyen behatárolható műtárgyegyüttest kell röviden megemlítenem. Az úgynevezett sámfa műveket. Ezzel a többnyire szekrénybe zárt ruházati segédeszköz felhasználásával és némi átalakítással Gábor új műfajt teremtett, amit plasztikus karikatúrának nevezhetnénk. Közülük a Schumacher címűt láthatjuk itt, amely egyszerre idézi az ismert, tragikus sorsú autóversenyzőt, valamint a munkája során sámfát használó cipőkészítőt, a Schumachert, magyarul, a susztert.

A csomagolás, csomagküldés nemzetközileg ismert és alkalmazott jelrendszerének része az ún. piktogramok alkalmazása. Ezeket a naponta látott, használt, mondhatni természetesnek vélt grafikai jeleket tudtommal eddig senki másnak nem jutott eszébe műtárgyépítő elemként, mondhatni, alkatrészként használni. Homolya Gábor ezt megtette, sőt olyan mértékben kisajátította, hogy ez részben „védjegyévé” vált. Ez a következetes művészi és művészeti gondolkodás- és kifejezésmód jellemzi a Piktogramok sorozat műveit. A Magyarok nyilaitól..., az Ének a savas

Homolya Gábor: DADA-zászló

esőben és a Santa Fragile a profánt már-már túllépő merész kompozícióiban mégiscsak megmutatkozik az őrá jellemző naivnak álcázott, de valójában igencsak erősen tudatos véleménynyilvánítás aktusa.

Több művet kihagytam, de a minden itt látható mű alapgondolatának, technikája ősforrásának modelljét felidézőkről essék még szó. Homolya Gábor három művel tiszteleg a dada, mint műfaj és kifejezésmód előtt. A Baba szappanból Dada szappan lesz. Re-Fluxus címmel látta el (természetesen ez is szójáték) a Tristan Tzara-portrét. A mester gyomrából felszálló dada szóismétlések (itt most ismét nem térek ki hosszasan az ismert kifejezés sokrétű jelentésére) immár neo dadaként íródnak az éterbe, felidézve bennem ifjúkorom előírt jelszavainak, szlogenjeinek Dada zászló-szerűen átalakított változatát: Világ dadaistái egyesüljek! Illetve: Dada élt, dada él, dada élni fog.

Mondják, minden műben kódolva van egy jel, ami csak annak jelenik meg, aki fogékony a mű üzenetigényére, más szóval, a mű keresi, sőt előre kiválasztja azt a személyt, akivel hatékonyan kommunikálhat. Kívánom, hogy jelen kiállítás műtárgyai is tegyék fel kérdéseiket, érintsék meg az őket megismerni kívánók lelkét. Legyen ez egy szeretetteljes játék az esztétikai kommunikáció fejlesztése területén, elmerülve egy különleges, szürrealisztikusnak is mondható képi világban, amely azonban minden poétikussága mellett emlékeztet bennünket létünk végességére, ahogy egykor a latinok mondták: Ars longa, vita brevis, avagy magyarul: életünk rövid, a művészet örök.

Elhangzott Homolya Gábor Assemblage III. című kiállítása megnyitóján, Párkányi Városi Múzeum, 2018. 11. 07.

Wernke Bernát

Arcokra is pergeteg

(Homolya Gábor művész úrnak)

Érdről Párkány felé jövet,
halmozódnak a látnivalók, Gábor
szemében, egyre-egyre beugrón...
nosztalgiák göngyölődnek a szép
dombokon... és ormaikon, újba
zengenek a diákévek, mikor az akkor
tanult hegységek, valóságba lépnek...
...Párkány városa, sokáig tartozott
magyar honba, aztán a határok jöttek
mentek, csak a nyelv maradt réginek...
...itt most így, harsannak a neszek, nemcsak
a torkokból kifele, hanem Gábor ecsetjéből
az arcokra is, pergeteg, hisz nézzétek e
vonalakat, síkokra kergetve... igaz
alkotótól kapott, szomjútokra legelődnek –
hát Gábor, kívánjuk, hogy alkoss tovább,
s okozz sok örömet még, mit vár áldott
publikumkánk, s a mai világban találó
produktumaid, kapaszkodjanak a derengő
képzeletekbe, mit oly sokan várnak,
sokasodóban mögéd állnak, és
jelzed nekik a hajnalt, mikor e nem
túl szép homályban, rájuk zenélsz
végre... egy kis kacajt

Testvéri hullatagsággal

(Vércse Miklós tanár úrnak)

...és csuszamlóba kerülő virulatok,
gallyasodóba mosolyognak most, a tél
eleji gúnyákon, hisz szél kavarta meg,
az erre tértеket, az utca öleletébe
rejtve... lengetegbe, az ide tért
mozduló törékenységeket ...mivel
az arcokra sugárzódott az élet nesze...
mert Mikulás napra ébredtek ma az
emberek... és reszketegséggel
repülnek, Párkány fele, mert odapergett
az egész Felvidék, egy ismert személyisége...
...és dalok kulcsolódnak, e nagy napra, Miklós
csodásba merült birodalmában ...mert itt van
ide csavarodottan mindenki, ki Esztergomban
és a vele szembeni Duna-parti városban, valamit
érve, erre tért szép névnapot remélve... és
testvéri
hullatással gratulálnak a kezek, ez emelt napnak
elengedhetetlenébe...